

## DIAGNOSTICUL RISCURILOR SISTEMULUI BUGETAR AL REPUBLICII MOLDOVA

Angela DOLGOPOL

Universitatea de Stat din Moldova

În articol se relatează despre sistemul bugetar al Republicii Moldova și despre riscurile bugetare ce persistă. Analiza riscurilor bugetare a inclus următoarele tipuri de analiză: agregată, structurală și instituțională. În urma efectuării diagnozei riscurilor bugetare au fost depistate cauzele unor discrepanțe existente în sistemul bugetar și înaintate propuneri în vederea redresării situației existente.

**Cuvinte-cheie:** sistem bugetar, buget public, buget de stat, riscuri bugetare, diagnosticul riscurilor bugetare, analiză agregată, analiză structurală, analiză instituțională.

### LE DIAGNOSTIQUE DES RISQUES DE SYSTEME BUDGETAIRE DE LA REPUBLICUE MOLDOVA

Dans l'article on parle de système budgétaire de la République Moldova et des risques budgétaires courants. L'analyse des risques du budget de L'Etat est réalisée de 3 points de vue: agrégat, structurel et institutionnel. Après le diagnostic des risques budgétaires l'auteur a trouvé les causes des écarts existants dans le système budgétaire courant et offrir des suggestions en cour pour améliorer la situation.

**Mots-Cles:** système budgétaire, budget publique, budget de L'Etat, les risques budgétaire, le diagnostic des risques budgétaire, l'analyse agrégat, l'analyse structurel, l'analyse institutionnel.

Sistemul bugetar se definește drept totalitatea bugetelor de toate nivelurile (local, central etc.). Bugetul public al Republicii Moldova, reprezentând un sistem unitar de bugete și fonduri, cuprinde:

- a) bugetul de stat;
- b) bugetul unităților administrativ-teritoriale;
- c) bugetul asigurărilor sociale de stat;
- d) fondurile asigurărilor obligatorii de asistență medicală.

În Republica Moldova, ca și în multe țări ale lumii, sistemul bugetar reprezintă o componentă greu de supraapreciat pentru economia națională. Prin intermediul diferitelor instrumente financiare – impozite, contribuții, taxe, împrumuturi etc. la dispoziția guvernului central și a autorităților publice locale se află circa 40% din Produsul Intern Brut al țării. În dependență de faptul cât de echitabil, pe de o parte, dar și rațional, pe de alta, se realizează redistribuirea acestor venituri, bugetul public influențează nivelul sărăciei în Republica Moldova, dimensiunile consumului public și ale celui privat, proporțiile formării brute de capital și, ca rezultat, creșterea economică și calitatea acesteia.

La efectuarea diagnosticului riscurilor acestui sistem este de dorit ca recomandările experților să fie concrete până la maxim și să reflecte specificul economiei naționale, al sistemului bugetar și situația țării analizate pe plan internațional.

Diagnosticul riscurilor sistemului bugetar al Republicii Moldova va conține următoarele tipuri de analiză:

- 1) analiza agregată, care reflectă stabilitatea generală și disciplina în cadrul sistemului bugetar;
- 2) analiza structurală, care reflectă eficiența distribuirii mijloacelor în bugetul de stat;
- 3) analiza instituțională, care vizează în special eficiența administrării cheltuielilor în buget.

**1. Analiza agregată**, unul dintre obiectivele căreia constă în depistarea factorilor de risc în cadrul administrării surselor de venit în buget.

Conform opiniei conducătorului Centrului analitic independent „Expert-Grup”, Valeriu Prohnițchi, în anul 2010 am fost martorii unui aflus nemaivăzut de credite străine, ceea ce a permis stabilizarea bugetului de stat. Deși creșterea ponderii sectorului de stat nu creează valoarea adăugată în economie, însă, în ultimă instanță, stabilizarea parametrilor indicatorilor bugetului a frânat declinul producției în anul 2009 și a contribuit la creșterea Produsului Intern Brut în anul 2010. Astfel, în anul 2010 sectorul economiei a reușit să-și consolideze sursele externe de încasare a mijloacelor din buget, care nu erau asigurate de producția internă. În consecință, a avut loc creșterea cu 6,9% a Produsului Intern Brut, care, spre regret, nu a influențat consumul final și prea neînsemnat a influențat volumul investițiilor atrase în sectorul real al economiei. Datorită

creșterii PIB-ului s-a reușit să se evite derularea unor scenarii macroeconomice cu caracter de catastrofă, însoțite de creșterea rapidă a ratei inflației și de căderea cursului de schimb al valutei naționale. În țară a avut loc o creștere economică fragilă, care nu era însoțită de dezvoltarea economică. Astfel, nu s-au produs modificări calitative ale paradigmei economice și ale factorilor de creștere. O bună parte a sectoarelor economiei nu s-a restabilit complet după criză și acest fapt nu se prevede în timpul apropiat. De exemplu, conform unor estimări, volumul încărcăturilor transportate se va restabili în cel mai bun caz peste 3-4 ani. Este posibil să pierdem această piață, pe care și-au demonstrat deja prioritățile companiile ucrainene.

Conform previziunilor Ministerului Economiei și ale ex-ministrului (în 2012) Valeriu Lazăr, „avem sectoare în care, dacă vom urma aceeași viteză de recuperare, vom atinge nivelul dinaintea crizei în trei-patru ani, cum ar fi transporturile. Avem câțiva ani buni cel puțin pentru a recupera tot ce ține de investiții în capitalul fix, în industrie și a ajunge la nivelul anului 2008, pentru că în 2009 am avut cea mai dură cădere în acest domeniu”.

În anul 2009 PIB-ul s-a redus cu 7%, iar deficitul bugetului de stat a atins cifra de 8 miliarde lei, constituind circa 6% din PIB. În pofida faptului că în 2010 a fost atinsă creșterea economică în valoare de 7%, iar în anul 2011 de 6%, în 2010 Republica Moldova s-a dovedit a fi unicul stat în care Produsul Intern Brut s-a redus cu 1%. Totodată, numai în decurs de 4 luni ale anului 2012 au fost lichidate 1071 de firme. Exportul crește în principal pe contul reexportului.

Dat fiind faptul că creșterea economică se răsfrânge direct asupra volumului impozitelor, care constituie sursa principală de venituri în buget, vom examina cauzele frânării economice în anul 2012, și anume:

a) Situația instabilă pe piața europeană, situație de care depinde economia noastră națională, în legătură cu orientarea ei spre UE. O pondere însemnată a exporturilor și importurilor moldovenești revine Uniunii Europene, precum și remitențelor migrantilor de muncă, granturilor și creditelor oferite. Din această cauză, consecințele crizei economico-financiare s-au reflectat negativ asupra economiei moldovenești.

b) Politica fiscală incoerentă, împovărătoare pentru antreprenoriat și, ca rezultat, sistarea afacerilor sau evaziunea lor în economia tenebră. De exemplu, ponderea impozitelor directe în PBI a crescut de la 15,9% în anul 2009 până la 16,6% în 2010, însă astfel de măsuri pot deveni o barieră pentru dezvoltarea antreprenoriatului. În acest context nu e întâmplător faptul că ponderea veniturilor întreprinderilor mici și mijlocii în totalul veniturilor se reduce an de an.

Nu e secret pentru nimeni că în prezent de imperfecțiunile sistemului fiscal profită în special agenții economice ce activează în comerț sau în sfera de prestare a serviciilor, cei din sectoarele de producere având mai puține oportunități în acest sens. Iată încă un argument în plus pentru ca cei ce inițiază o afacere să o orienteze spre sfera consumului. În fine, pentru remodelarea economiei, trebuie de creat condiții pentru ca inițierea afacerilor în sfera de producție să fie mai avantajoasă decât afacerile orientate spre consum.

c) Politica de frânare a ritmurilor de creștere a salariilor, pensiilor și a altor alocații sociale, ceea ce inhibează cererea internă și, respectiv, nu e susceptibilă să stimuleze producerea mărfurilor, a serviciilor. Spre exemplu, în octombrie 2012 salariul real a crescut numai cu 1,4% comparativ cu octombrie 2011.

d) Investițiile străine directe care au fost efectuate într-un volum destul de restrâns, în pofida unei situații prielnice pe plan internațional, și care au fost făcute iarăși mai mult în sectoarele orientate spre consumul intern. La capitolul „măsuri întreprinse” în acest sens de Executiv figurează eterna reformă regulatorie, faimoasa „Ghilotina” care a înregistrat circa zece ani de activitate. Mai actual s-a dovedit a fi procesul de implementare a reformei administrării fiscale, despre care șeful misiunii FMI Nicolay Gheorghiev afirma în cadrul unei întâlniri cu editorii publicațiilor cu profil economic de la Chișinău că este un proces complex și, odată implementată, va avea un impact benefic asupra economiei moldovenești.

Este evident că riscurile existente pentru creșterea economică pot afecta și procesul de acumulare a veniturilor în buget. Totodată, sunt prezente riscurile în proiectul politicii bugetar-fiscale și pentru bugetele locale. Dacă e să ne referim la ratele maximale ale impozitelor și taxelor locale, până în anul 2011 au fost reduse transferurile teritoriale. Ca rezultat, numai orașul Bălți, de exemplu, a rămas fără suma de 9,9 milioane lei în urma acestei măsuri. În schimb, Guvernul a propus să fie anulată valoarea maximă a taxelor locale. Administrația locală este în drept să decidă autonom ce taxe să stabilească. În condițiile în care bugetele regionale sunt deficitare, administrațiilor locale li s-a oferit autonomie în luarea deciziilor în privința taxei pe vânzări, taxei pentru îngrijirea teritoriului și amplasarea publicității etc. În condițiile în care bugetele locale sunt total deficitare, administrațiilor locale li s-au oferit carte blanche, fiindcă acum mărimea taxelor de piață depinde

de poftele administrațiilor regionale și a localităților. Este posibil ca normele europene să prevadă ceva similar, însă în condițiile noastre, după părerea economistului Mihai Poșik, această măsură poate conduce la un efect inversat: vor fi stabilite asemenea rate ale taxelor locale, încât nimeni nu le va putea achita.

Dacă e să examinăm concret riscurile existente în asigurarea stabilității sistemului bugetar, atunci pot fi menționate următoarele:

a) Deficitul de buget al Republicii Moldova s-a redus de la 9% în anul 2009 la 1,2% în anul 2012. Ținând cont chiar de nivelul deficitelor în țările dezvoltate, se poate afirma că suntem campioni la disciplina bugetară. În schimb, dacă în anul 2010 datoria de stat constituia 12,8% din PIB, atunci în anul 2011 ea a depășit 40% din PIB, rămânând un factor destabilizator pe viitor și sporind cheltuielile pentru deservirea datoriilor de stat. Conform comunicărilor Ministerului Finanțelor, în decursul primelor luni ale anului 2012 plățile efectuate pentru deservirea datoriei de stat au constituit 10,19 milioane dolari.

b) Spre deosebire de alți ani, bugetul asigurărilor sociale pentru anul 2013 este prevăzut cu un deficit de 80 milioane lei. Deficitul va fi acoperit pe contul transferurilor.

c) Spre deosebire, sistemul bancar în principal este stabil; declinul economic din 2008 a influențat calitatea creditelor acordate. Băncile dispun de suficiente lichidități, totuși ponderea creditelor problematice în volumul total al creditelor se află în creștere. Astfel, în iunie 2009 o bancă de talie medie – Investprivatbank – dă faliment, iar recent în martie 2013 situația se repetă cu Banca de Economii. De asemenea, persistă riscuri legate de evoluția unor factori de natură financiară, cum sunt fluctuațiile posibile ale cursului de schimb valutar, precum și de creșterea prețului la gazul natural, importat din Rusia.

La riscurile nemijlocite (propriu-zise) ale sistemului bugetar al Republicii Moldova se atribuie:

1) Reducerea posibilă a remitențelor și a consumului (alimentat în mare măsură de remitențe), ceea ce va conduce la micșorarea ritmului de creștere a importurilor. Totuși, începând cu anul 2009, când a fost înregistrată o scădere drastică a lor de la 1660 milioane dolari la 1182 milioane în legătură cu criza economică, se constată în fiecare an o creștere continuă a lor. De exemplu, în anul 2010 remitențele intrate din străinătate prin bănci în Republica Moldova au constituit 1244,1 milioane dolari, în anul 2011 – 1443,5 milioane dolari și în anul 2012 – 1494,2 milioane dolari. În fond, se face vădită o restrângere a remitențelor comparativ cu anul 2008. Este negativ și faptul că mijloacele financiare ale gastrabaiterilor rareori se transformă în investiții. La reducerea consumului final contribuie de asemenea politica de frânare a salariilor, pensiilor și a altor plăți sociale. În general, pe parcursul ultimilor ani consumul final a constituit un factor determinant al creșterii PIB-ului.

2) Scumpirea energiei electrice cu 20% de la 20 mai 2013 pentru consumatorii finali din cauza costurilor de producție, care, după cum a anunțat ANRE, au crescut cu până la 25%. Un alt factor ce ar putea duce la scumpirea energiei electrice este creșterea prețului de achiziție a acesteia de Centrala de la Cuciurgan cu 15-20%, deci de la 5,5 cenți la aproximativ 6 cenți/kWh. Această Centrală asigură în prezent cca 70% din necesarul țării în curent electric. Scumpirea va fi suficientă pentru a provoca probleme, în special persoanelor cu venituri sub nivelul mediu. În bugetele locale pentru aceste persoane, numărul cărora nu este redus, ar trebui să se prevadă compensații, ceea ce ar putea duce la sporirea cheltuielilor din buget.

3) Creșterea datoriei de stat, care se estimează în jur la 5 miliarde dolari, precum și a sumelor necesare pentru deservirea datoriilor de stat. Potrivit datelor enunțate de Ministerul Finanțelor, numai în primele 2 luni ale anului 2012 plățile de servire a datoriei externe au constituit 10,19 milioane dolari, depășind cu 1,16 milioane dolari încasările de la împrumuturile externe în ianuarie-februarie 2012 (9,03 mil. dolari). Dat fiind faptul că modificările pozitive ale cursului dolarului față de alte valute au constituit în perioada respectivă 15,94 milioane dolari, aceasta a determinat creșterea datoriei externe de la începutul anului cu 14,78 milioane dolari, sau cu 1,3%.

4) Ultimele decizii ale puterii administrative și ale celei legislative în privința sporirii pensiilor și salariilor angajaților de categoria I din sfera bugetară pot să distorsioneze efectele reducerii deficitului de buget în anii 2011-2012 până la 2,4-2,1%. De pildă, în ianuarie-februarie 2013 a continuat acumularea sigură a veniturilor în buget (+14,9%), ceea ce condiționează reducerea în continuare a deficitului de buget. Totuși, în buget este prevăzută suma de 153 milioane lei numai pentru creșterea salariului minimal pentru 100 mii angajați ai sectorului bugetar – de la 800 la 900 lei, începând cu iunie 2013.

Sporirea garanțiilor sociale ale statului nu este o acțiune unică. Ea atrage după sine modificarea angajamentelor financiare pe termen lung și, deci, conduce la modificarea parametrilor bugetului de stat.

La rândul lor, sindicatele cer ca salariile minimale ale tuturor angajaților să crească treptat, atingând la sfârșitul anului 2013 nivelul minimului de viață (cca 1500 lei). În Legea despre buget pentru anul curent este stipulat că salariul va spori dacă vor fi găsite mijloacele financiare necesare. Cu această poziție sindicatele nu sunt de acord și pot recurge la acțiuni mai hotărâte și complica situația.

5) Norma politică fiscală implementată în prezent și în viitorul apropiat. În ea sunt prevăzute numeroase măsuri ce pot avea consecințe imprevizibile în timp. Una dintre ele vizează introducerea unui impozit unic în agricultură. Considerăm ca această modificare este mai potrivită comparativ cu varianta alternativă ce prevedea rata de impunere de 7% pentru întreprinderile mici și de 14% pentru companiile mari agricole, ceea ce pur și simplu avea să contribuie la comasarea întreprinderilor mari agricole. Totuși, la elaborarea acestor măsuri, care aparent facilitează administrarea fiscală în ramură, nu s-a ținut cont de capacitatea de plată a sectorului agrar. Noul sistem nu dispune de factori stabilizatori susceptibili să contrabalanceze bugetul, în cazul incapacității de plată a agricultorilor. Conform opiniei expertului economic al Băncii Mondiale în Republica Moldova Ruslan Piontkovschi, „Moldova este vulnerabilă în fața cataclismelor naturale și a șocurilor politice ce persistă în țară”.

6) Probabilitatea sporită a reducerii finanțării externe. Această reducere este posibilă din mai multe considerente:

a) Primul rezidă în faptul că în anii precedenți noi nu ne-am manifestat capacitatea de a valorifica eficient fondurile alocate de către parteneri. Spre exemplu, la începutul anului 2011 era vorba despre reabilitarea a 200 km de drumuri naționale, dar s-a reușit restabilirea numai a 20 km.

b) Totul depinde de noile acorduri ale forțelor politice ce au venit la guvernare după destrămarea AIE 2. Mult depinde de faptul în ce construcție va apărea noua politică. Oricum, considerăm ca reformarea puterii publice îi poate pune pe gânduri pe partenerii străini și, ca rezultat, asistența din partea lor va fi acordată mai selectiv. Faptul că deciziile politice în acest sens se tergiversează de asemenea nu este în folosul țării noastre.

În prezent fermierii noștri sunt în așteptarea ajutorului extern de 10 milioane euro, în legătură cu lucrările de primăvară, care, probabil, foarte curând nu va fi acordat din cauza instabilității politice.

Reprezentantul permanent al Fondului Monetar Internațional în Republica Moldova Tahir Mirzoev nu vede în continuare „cauze obiective pentru acordarea unui ajutor extern în asemenea proporții, după cum prevedea programul de 3 ani de colaborare a Guvernului cu FMI. O realizare a acestui program a fost faptul că s-a stabilizat deficitul de buget. În prezent bugetul de stat este în stare să se întrețină autonom – partea preponderentă a cheltuielilor se acoperă din contul propriilor surse. Sensul politicii acestui program constă în faptul ca să fie echilibrate finanțele publice și să devenim mai puțin dependenți de finanțarea externă, deservirea căreia cu timpul devine o povară pentru buget. Nu are sens de a împrumuta de pe piețele externe numai pentru a acoperi deficitul. Trebuie mai întâi evaluate, prin comparare, condițiile interne și externe de creditare, importanța lor, și doar apoi de formulat solicitările către creditorii externi. Deocamdată execuția bugetară are loc după plan. Perspectivele se apreciază a fi îmbucurătoare, deși persistă dificultăți legate de noua politică fiscală, precum și de administrarea ei”.

**2. Analiza structurală** o vom efectua examinând o componentă importantă a sistemului bugetar, și anume: bugetul asigurărilor sociale. El a fost elaborat pentru anul 2013 cu un deficit de 80 milioane lei. În acest an veniturile bugetare vor spori cu 7,2%, constituind 10534,774 mil. lei, iar cheltuielile, conform estimărilor, vor crește cu 8%, atingând cifra de 10614,774 mil. lei. Transferurile din bugetul de stat pentru anul 2013 sunt prevăzute în sumă de 2,585 mild. lei, inclusiv pentru acoperirea deficitului bugetar au fost alocate 856,4 mil. lei.

Ponderea veniturilor bugetului asigurărilor sociale în Produsul Intern Brut pentru anul 2013 a fost estimată la nivel de 10,6%. Structura veniturilor a rămas nemodificată. Astfel, veniturile propriu-zise constituie 75,5%, iar transferurile din buget – 24,5% (cca 1/4 din totalul veniturilor). Plățile contribuabililor sunt prevăzute în sumă de 7,9 mild. lei, ceea ce reprezintă cu 9,8% mai mult decât suma prevăzută pentru anul 2012.

Nivelul total al depunerilor de asigurare socială în anul 2013 constituie 29%, dintre care 23% sunt pe contul patronului, iar 6% – pe contul angajatului. Deputații, sub presiunea sindicatelor, n-au aprobat propunerea Guvernului de a redistribui rata cu 1 punct procentual mai mult pe contul defalcărilor individuale ale angajaților.

Articolul „Componenta veniturilor în buget” de asemenea se va completa pe seama tarifelor diferențiate și a plăților indexate ale diferitelor categorii de plătitori. A fost menținută valoarea contribuțiilor sociale de 22% pentru persoanele ce activează conform contractelor individuale de muncă în agricultură, din care 6% sunt subvenționate din bugetul de stat. Pentru angajații aviației civile sunt prevăzute condiții speciale cu rata de 22%.

În calculele contribuțiilor persoanelor autoocupate și ale deținătorilor de patente la asigurările sociale mărimea fixată anuală a defalcării a fost indexată cu 11% (până la suma de 5220 lei în corespundere cu ritmul de creștere a salariilor medii lunare pentru anul precedent). Pentru persoanele ce achită benevol asigurarea socială și care au încheiat contracte individuale este prevăzută aceeași mărime a defalcărilor de 5220 lei. Pentru persoanele fizice – proprietarii de terenuri, care le lucrează autonom, sunt prevăzute plăți fixate și indexate de 1296 lei. La asigurările sociale pentru pensii în buget sunt prevăzute cheltuieli în valoare de 7,61 mild. lei, sau cu 10,3% mai mult decât cheltuielile prevăzute pentru anul precedent. Partea preponderentă a fondului de pensii constituie pensiile după vârstă – cu un volum total de 5,96 mild. lei, prevăzute pentru 487 mii pensionari cu o pensie medie de 1047 lei. În articolul bugetului „Pensii de stat ale asigurărilor sociale” au fost incluse cheltuieli în valoare de 166,52 mil. lei pentru achitarea unor pensii din mijloacele proprii ale Parlamentului, membrilor Guvernului, ale judecătorilor, procurorilor, funcționarilor de stat.

Pentru indemnizațiile de șomaj și asigurările sociale în caz de șomaj în buget au fost alocate 64,04 mil. lei, ceea ce este cu 83 mil. lei mai puțin comparativ cu anul 2012. În bugetul pentru anul 2013 au fost planificate 249,89 mil. lei pentru indemnizațiile de incapacitate de muncă temporară, de care vor beneficia circa 305,2 mii de adresați. În pronosticarea bugetului pentru anul 2013 s-a ținut cont de suma pentru indexarea pensiilor cu 8,05%, calculată reieșind din pronosticul indexului prețurilor de consum (IPC) în anul 2012 (5,1%) și sporirea salariului lunar nominal cu 11%.

**3. Analiza instituțională** vizează eficiența administrării cheltuielilor în bugetul de stat. În acest scop vom utiliza rezultatele activității Curții de Conturi, care efectuează controale (audit) ale structurilor de stat și ale diferitelor companii, publicând de câteva ori pe săptămână rezultatele auditelor efectuate. Actualul președinte al Curții de Conturi este Serafim Urecheanu. În mai 2012 a fost efectuat primul control în paralel al utilizării mijloacelor bugetului de stat, orientate spre realizarea în anii 2009-2011 a Programului Colaborării Economice, control efectuat de Curtea de Conturi a Republicii Moldova și de cea a Federației Ruse.

Concluzia experților este următoarea: dificultatea cea mai mare constă în calitatea ce lasă de dorit a produselor moldovenești. În dările de seamă ale celor două țări predomină recomandările referitor la calitatea producției agricole exportate. Conform aprecierilor auditorilor, 12% din volumul total al producției exportate în Rusia din Moldova nu corespund normelor sanitare. Pentru comparație: în anul 2008 cifra respectivă era de 5%.

Specialiștii în audit sunt de părere că o barieră importantă în dezvoltarea relațiilor comerciale cu Rusia este încasarea plății pentru poluarea mediului ambiant. „Taxa în mărime de la 0,5 până la 5,5 aplicată la un asortiment de 180 de mărfuri conduce la crearea unor condiții inegale pentru producătorii autohtoni și importatori” – a declarat președintele Curții de Conturi din Federația Rusă Serghei Stepașin. Experții afirmă că în așteptarea efectelor benefice ale auditului trebuie de asigurat îndeplinirea recomandărilor Curții de Conturi. Rezultatele auditului privind activitatea Ministerului Sănătății, Ministerul Culturii, Ministerul Afacerilor Interne și a Ministerului Apărării, efectuat de Curtea de Conturi, denotă că angajații acestor ministere își îndeplinesc funcțiile numai în măsură de 25–30%. Departamentele nu sunt în stare să acumuleze idei progresive, nemaivorbind de elaborarea unor noi strategii și a unor mecanisme de influențare a proceselor social-economice din Moldova. Astfel, are loc risipirea mijloacelor din buget – rezultat al unei proaste administrări. De exemplu, în procesul ultimelor audite experții moldoveni au constatat că conducătorii majorității structurilor Ministerului Sănătății nu doresc să angajeze tineri specialiști (având posturi vacante), achitând angajaților câte 1,5-2 salarii de funcții, precum și suplimente până la 700% pentru „intensitatea” muncii. În anul 2011 numai angajaților Agenției de Medicamente li s-au achitat suplimente neplanificate în valoarea de 2,5 mil. lei. În afară de aceasta, au fost depistate încălcări în procesul procurării preparatelor medicale în sumă de cca 3,8 mil. lei. Numeroase încălcări sunt și în cadrul Ministerului Apărării. În anul 2011 el a depășit planul de achiziții cu 10 mil. lei. Asigurarea cu alimente și cu echipament s-a efectuat nefiind respectată legea. Astfel, persoanelor care își fac serviciul militar în bază de contract ministerul le este dator cu 20 mil. lei. S-a constatat, de asemenea, că Ministerul Apărării a utilizat în afara destinației 1,5 mil. lei alocate din Fondul de Rezervă al Guvernului. Ministerul nu a înregistrat în organele de Cadastru 760 clădiri, prețul inițial al cărora depășea suma de 235 mil. lei. De asemenea, în capitalul social al întreprinderilor de stat aflate în subordonarea ministerului respectiv nu au fost incluse și evaluate cca 1100 terenuri de pământ, precum și 21 de avioane.

Toate recomandările Curții de Conturi urmează a fi îndeplinite în decursul a câtorva luni (perioada se stabilește individual) de la momentul publicației în Monitorul Oficial. În anul 2011, conform datelor Curții

de Conturi, bugetului statului i-au fost restituite cca 1,5 mild. lei. Însă, experții Centrului Analitic Independent „Expert-Grup” afirmă că valoarea mijloacelor restituite în buget ca rezultat al activității Curții de Conturi a constituit doar 3,8 mil. lei.

Potrivit opiniei directorului de program al Centrului „Expert-Grup” Rustam Romaniuc, peste jumătate din recomandările Curții de Conturi nu sunt îndeplinite. La asemenea concluzie au ajuns experții. Conform calculurilor lor, bugetului de stat i-a fost adus un prejudiciu de 375 mil. lei. Printre instituțiile ce nu se conformează recomandărilor Curții de Conturi pot fi menționate Ministerul Transporturilor și al Infrastructurii Drumurilor, Ministerul Culturii, Ministerul Agriculturii și al Industriei Alimentare, întreprinderea de stat „Calea ferată a Moldovei” și Academia de Științe.

În lumea întreagă Curțile de Conturi sunt un instrument eficient de control al mijloacelor bugetului de stat. În Moldova însă, potrivit experților, deciziile nu se îndeplinesc din cauza antrenării ineficiente a organelor de stat din eșalonul superior. Guvernul numai în 3 cazuri din 24 a reacționat la recomandările Curții de Conturi, iar Parlamentul – niciodată. Experiența de evaluare a rezultatelor organelor puterii publice de asemenea nu este eficientă. Este foarte redus nivelul de cercetare de către organele judiciare a cazurilor depistate de către Curtea de Conturi. Aceasta se explică prin faptul că un rol important în activitatea organelor judiciare îl joacă politica. Este oportun de a ține cont de faptul că majoritatea auditelor au obiectivul de a depista cauzele cele mai importante care duc la încălcarea execuției bugetare. În această ordine de idei, trebuie propuse căi de perfecționare a legislației și a actelor normative cu scopul consolidării disciplinei bugetare.

#### **Bibliografie:**

1. SECRIERU, A. *Ghidul procesului bugetar al Republicii Moldova*. Chișinău: Fondăția SOROS, 2009.
2. ИЛЬИНА, К. Бюджет раздора или назад в 90-е. В: *Кишинёвский Обозреватель* от 31 марта 2011.
3. КАЛАК, Д. Двойное налогообложение мешает инвестициям из США. В: *Экономическое обозрение*, № 22 от 8 июня 2012.
4. КОВАЛЕНКО, И. Чудеса молдавской экономики. В: *Экономическое обозрение* № 11 от 23 марта 2012.
5. НЕСТЕРОВА, О. Миллиард дорожного фонда. В: *Экономическое обозрение* № 10 от 16 марта 2012.
6. Прогноз Всемирного Банка по Молдове. В: *Экономическое обозрение* № 13 (989) от 12 апреля 2013.
7. ТАКИЙ, Ал. Сомнения насчёт прогноза. В: *Экономическое обозрение* № 10 от 16 марта 2012.
8. ШВЕЙКИНА, О. По следам бюджетных средств. В: *Кишинёвский Обозреватель* от 31 марта 2011.
9. ШИКИРЛИЙСКАЯ, М. Сто дней непопулярных налоговых мер. В: *Экономическое обозрение* № 42 от 16 ноября 2012.

*Prezentat la 30.04.2013*